

Landskap: Småland Upptecknat av: Edith Österlund
 Härad: Västbo Adress: Box 5, Hållerstorp
 Socken: Kulltorp Berättat av: Emma Österlund
 Uppteckningsår: 1941. Född år 1862 i Kulltorp.

Linnet, - skörd m. m. s. 1-4.
 Hampan, - skörd, tröskning, bevedning. s. 4
 Brytegille. s. 9-15
 Häkte gille s. 15-17.
 Häskning. s. 17-18.
 Vid "Reckelsmässe" bakades bland-
 bröd el. "jorparebröd". s. 18.
 När man bakat torrade man
 koren i ugnen, - bra mjöl s. 19a.
 Jordbruk, - äjkrök, - harr. s. 20-22
 På våren såddes "spängel", ogräs-
 frö, som blev foder åt mjölkkoorna. s. 22-23.
 "Larsmässväg" - den vanligaste päg-
 sorten på 1850-talet. s. 23

H. G. 7.

"

Ulma H. 11, 11b.

Potatisplöckning	s. 23.	
Avlämning v. "	s. 23-24	
Potatispannkaka	s. 24	
Ljusst öppning	s. 24.	
Ystegille	s. 27. 31.	H. G. 7.
Ost läpe.	s. 28. 29.	
I början av December började		
kvinnorna spinna, - spinnvisn	s. 32. 34.	
Ätättning av garnet eft spinnningen	s. 34 - 35	
Väven bades ut t. blekning för		
"väfedaen".	s. 35.	
Hemkänning av ved, ris o. dyl.	s. 36	
Hugga kubbar el. skära bräder.	s. 36-40	
Lagrade	s. 37.	
Försäljning av bräder.	s. 40-41.	Ulm. No. 148.
Kolning.	s. 41 - 48.	Ulm. 17.
Ordet är om rök.	s. 41	
"Tackröfahär" - mannen hade länge	s. 43.	
här för.		

ACC. N.R. M. 7168 :1-51

III.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kolen köptes till maskin. s. 48-51.

Kölet ö. betalning för kolen. s. 49.

En kolarens köptes av kronans
ombud. s. 50-51.

ACC. N:R. M. 7168 :/.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Edrik Åsteholm

Härad:

Västbo

Adress:

Box 5, Kullerby

Socken:

Kullerby

Berättat av:

Emma Östholm

Uppteckningsår:

1941

Född år:

1862

i

Kullerby.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Till kristarbetet för kvinnorna
hörde också kören = linet
eller "kvinnor kören" som
man sade. Denne ~~kvinnor~~ blev
sungen samtidigt med sången,
eller för iklund. Man såg
på kruspölet = kruspölen då
den var sungen. Detta arbete
stod man i huset för bi-
trätt av dotter eller en-
gig. Länkade "kvinnor" gjorde
man också sjöla ty det var
sungen då den stod i väntan
att den ej frånges med.

Skriv endast på denna sida!

'Låcan' togs upp med roten
från hand, befinthig jord ska-
dades av vä, så kunde den
som i viken och kängdes
autingen på en delfri ar-
tedd stång eller på en
buckvid varande gäddsgård
När den så var tillräckligt
torr syades lagen noga ren
från allt damm och så
bars den in där och 'höra
repas' togs fram och man
skulle 'kneppet' repas
av. 'Höiarepa' var en planka
när man slaget kantiga 'jäm-
fennar' så till att när höra-
viken drog igenom repas
gick allt 'kneppet' av höistina.

Sedan rensades knegget och
lufttorkades på en luftig
plats inmanus för att inte
det skulle smitta under
vintern då det kunde bli
odryggt till utsida. Innan
man kunde använda frisen
till utsida rensades och
ypperligare vilket tillgick
på följande sätt: Knegget
krossades lätt för att inte
skada frisen, hade man kam-
man drags det lätt igenom
denne. För rengjordes det
från skal och loss. Var
det goda bäringsviden skaf-
fede man sig själv utsida
på detta sätt. Bärings-

värdet därtill kunde man inte
annända fröet till utsäde.
Då koktes det till kreaturen.
Kreaturen gick i sitt dricka
och korna gick det till
"pöblarne" på knäckelset.
Detta var begärligt för
kreaturen och de togo
in det med verklig smak.
Skulle man köpa linfrö
till utsäde köpte man
helst "ryskt" sådant vil-
ket gäde den strösta gro-
barheten. Kärnetecken på
grobarhet hade man också.
Då fröns ^{ändå} var något brist
då var det äkta och gro-
bart. Slampen (= leuckampen

trogs upp innan fröet var
merjet, under det att frö-
kanyon fick stå till fröet
var merjet. Kanyon/-lenkanyon
trogs upp med roten alldeles
som linet och förskades
likaså. När frökanyon blev
merjet skär man av den
med skära, fränsa den
längdes upp på ett par
stänger och täcktes över
med kaln och bräder
för att skydda fröet mot
vatten och starkt solsken.
I annat fall sprack fröet
och blev då så gro-
kars. Då frökanyon blivit
färdig trogs man in den på log-

en och tröstade en del med
"pläjel" = slaga, men man
fick inte bli för härt
ty då sporrack fröct. Detta
gjorde krummen mest-
dels tjälva. På så sätt kun-
de man även ha far i glen-
ni om det visade sig vara
grobart. Man kastade kamp-
fört på logen med en
handskyffel precis som
man kastade säd för slut-
lig rengöring.

På biddes "höran" och
kampan sinat "len" - som
frökampa ut på "vite-
backen". Den skulle biddas
på en åker som varit

igenomidd. Det fick inte vara
från långt här på åkern
ty då kottas "Loman" för
frost. När det var lugn
kott rikade man upp det.
Man var unga med rödningen
och när det var tid att
ta upp det delade det sig
en smula i frögen. Det
fick inte dela sig för mycket.
Ty då blev det "skott" (= del-
lös skott). Bleo det mycket
frost, solken och inget
~~regn~~ regn då det låg på
"rödebacken" blev det röt-
aktigt och blev så vackert
men det blev mycket starkt.
Bleo det regn hela tiden blev

Det af barn. Helst skulle det
ha några begreppurur samt
frukt och solken dessmel-
lan. När man råfäst upp
'Honan' lufttrades den inom-
hus där den ställdes upp i
ett uthus så att det bläste
in så att den blev torr.
Brytningen försiggick samli-
gen tidigt på kvällen. Men
i huset förslade med kula-
nos eller kulsfaders hjälp
till 'basta' där matunderen
~~brände~~^{ställdes upp} och 'Honan' på stänger
inte såsom än att den kunde
genomträngas då man elda-
de. Eldade 'basta' gjorde i
regel kvinnor gån och så,

Det yngre folket var ej betrod-
da till det ansvarfulla
arbetet. Man eldade unge-
där i två byggnader innan man
kunde bryta. Om de manli-
ga hade villfille skulle de
hjälpa till att bryta så-
skilt de yngre. Ett bygge
kunde i regel en lasta ihop
då man turades om att
hjälpa varandra att bryta
i tur och ordning. Så på
"brytegille" var ett verkligt
folkstyre och ungdomen ville
inte gå in på misstänksom
dåttan men som gjorde den
göra vardagen blev mycket
ljusare. "Brytegillemena" brukade

H. G. F.

i regel hålles på kvällen
fri att den manliga ungdom-
en skulle bli i tillfälle att
framma med. Brötan som
höran skulle brytas på
hade följande utseende: 7 två
stockändar omkring 6 deci-
meter långa eller något
mer, så benades två steg
i vardera, att när brötan
blev klyft ut blev det fyra
steg under och den blev i
regel 7 decimeter hög. I
dess båda stockar klipp
man ut en klyfta och
klade dit tre bräder vilka
skarpkantades i övre kanten
fri att det skulle ta bättre

ACC. N:R. M. 7168://.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att knicka 'toman' på. Så
laimades kunn mellan dessa
bröder, ungefär en decimeter
sedan gjorde man två brö-
der som man skarpskantade
ändarna på dessa var läng-
re åt ena hållet att de
gick utanför stocken så
man kunde göra ett hand-
tag. Därpå boorde man kil
i den ena ändan och satte
en "narvål" igenom det
hela. Sedan de två längre
bröderna, som kallades kift-
ar så var fästade i ena
ändan kunde man lyfta den
upp och ned och göra den
första knicken på toman.

Till bröstan ville man gärna
ha en eller två i symmetri
till brösten. I den melle-
sta av de tre brösten var
fäst en järnskena. Hock-
arna voro så långa att
man kunde lägga en bröda
på för att sitta på om
man så önskade då man
bröt. Då kom brytskallen
och brytsgillet. En av kvin-
norna i gården steg skulle
stå i kasten och fly lock-
ar åt de som skulle
bryta. Det blev ett glans-
de utan like. Brösterna
klappade, man pratade historier
och krade sig så gott

man kunde. Här någon av
männen skulle gå efter
en lock hos lockglyces-
kan passade en annan på
att stänga in den i kas-
san under det skrekstun-
na skade ackompanjerade
av brödnars klappande.
Här måste man skulle
hålla sig en lock passade
den sist instängde på att
stänga in lockglyceskan och
denne. Kvinnorna kunde inte
ta så stora lockar som
männen då de bröta by
det måste bytas väl.
I gården rustade man till
en stadig kvällsmat ik

brödsarna. Det blev smörgåsar med
ost mjölk och gröt, smörgåsar,
samt "vitmat" = ostkaka eller
brynst eller om man inte
hade råd med det så gick
man pannkaka ofta "görsäse
pannkaka" som ansågs för
en delikatess. Fick man rum
på basten satte man på
både karpas och "kocai",
samtidigt. Annars blev det
efter vartannat så fort man
kann. Sedan hängdes lockarna
in i basten igen och man räk-
nade hur mycket det var.
24 lockar var en "limme".
Det var kvinnor som hade ända
till 15 "limmar" då gick det

inte att sitta det på "besta"
minde än två gånger. Dagen
efter skulle Tomar skäktas. Det
blev ett glatt gille för buiman-
na i byn. Man turades om
att skäka hos varandra. Rätt
stol och skäktstol fröde man
med sig. Skäktstolen bestod
av en bänk som var cirka
75 centimeter hög med en plat-
ta till fot av trä, denna skul-
le stjupa ut mera än den
tidan skäkterskan skulle sitta
så att hon skulle ^{komma} sitta fot-
en på denna för att skäkte
stolen skulle stå stilla då
man skäktade. Den skäktande
skulle sitta på en vanlig stol

Skäktogille

Skätketräckt som man slog med
en skarpskaftad på ena
sidan samt ett handtag
i ena ändan. Då vecklade
man upp ^{hår}locken och banka-
de på denna som kängdes
på ~~stols~~ skätkestolen med
den ena handen höll man
locken och slog med den and-
ra. Det som föll av kallades
"skätkesall". Detta uppsamlades
noga skakades så att ~~staf~~
skätkorna föll av och
lades i en påse för sig själv.
Man var mycket noggrann med
skätkningen och fraktning
bankades i rikligt mått.
Kängsen var styvare att skätkas

Da gick skåterskan stiga
upp och skakta annars or-
kade hon inte. Sedan togs
hon hem och "häcklades".
Häcklan var av trä formad
i båda ändar så att man
skulle kunna hålla i den.
På mitten var en cirkel-
rund järnskena, inuti den
var ^{en tält} fullsatt med järn-
pikar omkring 10 centimeter
långa. När i huset brukade
i regel "häckla" spåra, vilket
tillgick sålunda: Locken vick-
lades upp och togs halva åt
gängen, så "röckte" man det
samma, d. v. s. jämnade det i
båda ändar. Så visade hon den

ena ändan av locken om
ett par fingrar varefter
hon drog det genom "knick-
la". Det som föll på golvet
kallades för "nua" (= blånor
det som blek kvar i handen
kallades för "förva" (= tågor.
Då snodde man tågorna i
båda ändar och lade ihop
dem till dockor och kängde
upp dem tills tiden kom
att man skulle spinna
dem. Blånorna stoppades
i en säck och ställdes på
samma plats som tågorna
kängde. Vid "bäckelsmisse"
= bäckelsmässan bakades bland-
bröd ~~eller~~ "jorparebröd", som

Allm R. 11, 11 b.

Det och kallades. Först "mol"
men "jorjor" på "jorjor"varmen
stora kaljan med rev, så tog
maten. Detta "rev" och satte
till det där, eller gjorde i
'det' som 'det' hette. ~~Det~~
Man lade i jäst i detta
och roide litet råmjöl
och mycket karemjöl
i. Det blev riktiga strökar
och sådant strökar tog ett
helt dygn för lussmaderen.
Allt berödes var bakat (som
skedde i en stor ugn) häng-
des det upp i taket till strö-
ning. I hela taket i ströbrygan
blev klätt med bröd som
hängde på "gällar", stänger

som hängde i taket rätt om.
Man bakade ett par storbröd
så räckte detta vardagsbröd
till "firspudagen eller "vårfe-
dagen" som det hette då.

Karlarna fingo ta iten med
höstarbetet på allvar vid
denna tid. Okar och stutar
gagnades mest som ok på
skrive landgärdar. Träbinder-
na köide mest med ~~trick~~
sina kor vilka voro rätt
duktiga att dra. I början av
1800-talet gagnades blott rj-
kost, men hade man ett
slagt ok kunde man gjups-
kora jorden rätt bra. För det
vita vinsten var det rätt snett

Att hålla berken på ett
ordentligt djup. Jorden fick lig-
ga i järn en tid om man
tyckte det passade med väder-
ken. Då brukade man med
den träsimmar som får gjut
gjuta ibland stammade den
från jordens tid. Det var två
beder för berken och björ-
simmar = gransimmar ~~och~~ oska-
lade och blott vässade i
den ändan som skulle vara
ner i berken. Var det var
hårt och mycket ogräs ber-
kades ej åker, utan man
brände åkerberken över en
gång och lade upp,
eller "stråkade" upp järnen

som påskisfärd för att
jorden skulle bruka eller
bli "boa" till våren.
Hade man en god åker som
man gödslat på våren sådde
man råg där på hösten. Ringe
sådde dock ingen råg på gärdet
utan man sådde lite råg
i skogen "på köja" vilket
jag senare skall berätta om hur
detta namn tillkommit. Ännå
man tog på den tiden mesta-
dels tre skördar av samma
grödsling. Ofta låg man en åker
ligger osädd till ^{västra hilt} ~~västra~~ vilken
då kallades "Fräcsjöd".
På våren sådde man spärjel
ett ogräsfrö som man köpte

som skulle bli lite fruktansvärt
mjölkkrum på försommaren.
"Träcksjora" låg i ett år
i annat fall, då det i
så fall såddes råg på den
på andra hösten eller då
ett år gått. "Larsmässen"
var den mest vanliga råg-
sort i början av 1850-talet
den skulle sköras vid "Lars-
mässe" den 10 aug. "Laurentius"
i gamla almanackan. I slutet
av september och i början av
oktober plockade man "jorjorä"
= potatis. Fick man inte mycket av
eggt folk, såddes medelålders
och äldre kvinnor upp och
gingo dessa 25 öre eller tolvskil-

ling om dagen och en brödkaka
det som inte var vardags-
mat precis särskilt "jorjorje-
pannekaka" (= potatispannekaka,
pankades av folket. När den
stora kröklakten gick av
slapen skulle man stiga
långt som skulle räcka ett
år åtminstone. Detta till-
gick sålunda: Man kokade
vatten och slog i en stor
kylig "kärna" kalgen stod
då jättigt mjukt och slags
i kärnan och skulle vara
en tjocklek på i ungefär
20 centimeter, kalgen var lit-
tare än vatten och stannade
när man, vattnet var till för

Utmär M 148

att hålla talgen varm.
Ljusrockagarn köpte man
i staden, vilket be-
syddes dekamman som frickjain
talustad, eller Bötelen.
Ljusrockagarnet var tim-
ligen lössnukt varför man
snodde det och gjorde en
ögla i ena ändan, den
som man skulle hänga
på "Ljusrocken". För "talde"
= hängde Ljusrocken frästicken
som var cirka en halv aln
cirka 30 centimeter. Man kunde
hänga på tre frästar och
således göra tre ljus åt gå-
ngen om man hade en regel-
mässig "kärna". Då man slagit i talgen

skymdade man sig att bygga
Fristad man att vaktet
visade tendens att kalla
slog man i, men kände
vatten för att kalla tal-
en varm. Då talgen började
minskas på byggar man
och gjorde dagglingar. Dessa
blev litet tjämnare för
talgen började kalla och
man var inte så noggrann
dessa tog de skulle vara i
lyktan och i julgranen.
Till julgusen som skulle
komma på julbordet hade
man riktiga blockformar
varit man slog talg och blev
tycka fina gjus som tävlade

H. G. 17

med några dagars julljus.
Ljusaspecterna lades sedan
undan till nästa gång.
Det var blott en gång
om året man skötte ljus.

Julosten ystades vid ~~staden~~ H. C. 7
"Fackelsmärke" (Fackelsmärke).

På bytte bordenorna nyjolk
och somliga som hade
mycket nyjolk ystade gjelna.
I regel hade man "ystegille"
vilket alla tyckte var riktigt.

På skurades 2 & 3 kamers
kopparkrukan så de blev
skinande blanka, för ingen
gick på ystegille med en
oskurd kruka. På byttes nyjolk
med "gärslaget" kanske någon

rustakar som inte kunde till
gården gick vana med ocksa.
En riktig julost skulle vara
25 kannor mjölk till men
det fanns också de som gästa-
de en på 20 eller på 15 kan-
nor. När kvinnorna ^{famlats} i gården
bjöds de frist på teakering
varsefter man varande mjölk-
en i en stor kittel. När
mjölken var lagom varm
lyftades den av och löjost
slags i. Man köpte ej ost-
löse, utan då man slakta-
de en kalv tog man reda
på löjost (= löjmagen ren-
gjorde denna väl med skummet
beträffade. Löjost i mager ^{på kalven} som

Jick bor vara en godkalken - om man
mycket rådd om, renjunde det
vår utan att skada det varefter
man knypte en tråd om och
förkade det i taket. När man
skulle slakta kalven skulle
man ge den sista mjölken
en eller högst två timmar
före slaktningen för att lyset
skulle bli bra, annars blev
det odugligt. När man skulle
ysa skar man en bit av
lyset och lade i en linn-
lapp varefter man knytt en
tråd om och brannade in
det i ystermjölken varefter
den snart lösnade (= lösnade
som man sade. Så lade man

en cutant handduk (= handduk
i cutanning) i ysteborgen efter
det man kramat upp hand-
duken i ljunnet bakten.
Ei började man ystningen
parvid två av kvinnorna
ljälptes ~~att~~ ^{at} ~~ett~~ ysta, mat-
mor i huset och en av de
andra. De andra kvinnorna
gick hem innan ystningen
började eller när de undpitt
fruktering. Ystgillena var
mycket i bruk under 1880-
90 talet. Efter 1900 var det
delvis gånget ut bruk att
ysta julost. Var det någon som
ystade gjorde man detta mer-
endels av egen mjölk. Osten fick

skötas mycket väl och tvättas
des med saltvatten då och då
för att inte den skulle mög-
la. Då den blev något så
vitare, lades den i en upps
och nervänd bickuppa = kalu-
ruppa, som var fylld med
"humle" till hälften. Där
skulle ostens ligga en tid
för att bli skarp och god
i smaken vilket den ock-
så blev. Humlen höll även
osten fin, och matarna
sag till den då och då
under tiden. Så yste hon
lite smöstar gjut till krus-
kället som kallades för "knö-
lar" ^{kannell} på grund av att de blev smä-
med mycket kanta på.

Y boijam an december boijade
Quinnona spinnu soman om
de hade tid, så kunde de spin-
na wagn "linne" för jul.
Det var till att stiga upp
i orten stända i spisen, så
man fick lyse bärar, på
kvällen slutade man vid
midnatten. "Kuck" (= blinnor lades
på spiritusen / en skedad
krona av en jumbuske som
drottats väl). Totttrast (= träst
som spiritusen sattes i) sattes
i spinnrocken och spiritusen sat-
tes i. Så lade man på en "mwa-
stott" (= blinnatott och så som
man under det man gjör:
Rocken surrar, lampan brinner

vinterkvällen är så lång,
 snart får jag till kyrkan gå
 träffa där min lilla vän.
 Kyss faderalla, lalla, lalla,
 kyss faderalla, lalla, la!"
 Tante kunnade sig ju väsa
 spisen eller kolla spingesticka-
 na ju väsa "metotten" (=blå-
 norna) kunde det ändå att
 det tog eld i "totten" då sjöng
 ungdomen så här "Käringa"
 spann och totten brann
 och röva rann och präst-pigan
 kokte käl i aska! Kyss
 faderalla, kyss faderalla
 kyss faderallelle!"
 "Totten" kallades en spol-
 jering tingest av trä som oftast

L. 21. F. 29.

var fint smittad ofta friset
med inbrända rital o. s. v.
Denna skulle tigras eller
"torvåna" juvas på var
man skulle spinna. Det
man inte kann spinna frie
jul spann man efter jul
så snart jul var riktigt
över tog man upp spinning
en för att på ~~lyktsånen~~ garnen
i rätt tid. Detta tillgick så-
lunda: Man tog riktig björk-
aska i en pise och lade i
botten på "sånen" (= lyktsånen)
Då man först lagt pinna
underst. Så lade man på
garnen på en gång lykte först
i "kille" sedan i "vårmt" som

man sade. I två dagar skulle
garnen lykas varefter de
~~boitades~~^{med brytaren} på taulen och skij-
des ura. Då hängdes de på
stänger på en vägg mot sol-
sidan för att garnen skulle
torkas för att bli färdiga
att vävas ~~för~~^{från} "sivintem" = på
vintern var på upphällningen. Det
blev att arbeta tidigt och sent
för att det skulle bli färdigt
i rätt tid. Vävningen var slags
var som vävdes har förut
nämnts. Väven skulle liggas
ut till torkning för väve-
daren, så att den torkades
riktigt. Virket blev brett så länge
som låg på masken.

* = klappstäm.

Karlarna köide hem risved
när jul var öfver. Det första
man köide hem till ved
var "löfsillet", så kallades det
som blev kvar när man
hugga bön på hösten. Detta
var bäst att koka i ugn
Det blev allt för mycket sur.
Visserligen var riset plockat
i högar på hösten, men dessa
var så bringvridna att man
fick göra en vagn för varje
lass och det var svårt att
lämna vagn för varje lass.
Så måste det byggas husbäckes-
virket och kullar samt koka
detta till någon saij. Man be-
hövde nämligen blanda till att

berömda husen. Men med de
primitiva verktyg man hade
på den tiden gick det inte
fort att bygga kubbstugor eller
skära bräder. Man sågar kom
i bruk långt senare kubbstugor med
sax. Man högg ned trädet med
sax som var en halv meter
vid roten och sedan högg
man trädet i kubbstugor. Sedan
gick man jämte alla "sne"
på kubbstugorna, ty man fick inte
komma till trädet med "skogs-
sne". Det tog tid att avveckla
kubbstugor på den tiden. Det tog
likaså tid att skära kubbstugorna
till bräder med de sågverk man
hade på den tiden. En klunga salt

i en kamm som gick upp och
ned så fort nattskuljulet gick
omkring. Det fanns inga vällar
på den tiden, på de gamla så-
garna, så att i en större kubb
kunde det ta omkring fem
minuter för att gå en "sörn".
Det blev inte många "förför"
[=förför om dagen. Tute kunde
man skära ut kubben utan
man måste lämna några tunn
i lilländan, där kubben var
fäst i sågsinken med järn-
bollar för att inte lyfta sig
när klingan gick upp och ner.
När kubben var färdigsjagd hängde
hela kubben ihop så man fick
sätta en tunn kil och sätta i

varje söm och lossa bräda
efter bräda. "Brjorna" (= brög),
man kröde väcket och vedem
på vore rätt besvärliga att
hantera. När snön blev myc-
ken gick det inte att vända
med dem, utan man fick
kärva omkring dem, för
att inte man skulle bryta
av skakarna. Långt väcke
gick inte att köra på dem
heller, såsom timmer o. dyg.
Då kröde man släp på en
s. k. slipskälke, varå man
lade upp stockens storända
och band fast med en järnslänk
medan tilländan fick släpa
på marken. "Brjor" hade man

vanligtvis två, en med ek-
metar till att köra med då
snön var frusen, 'oskodd dröj'
kallades denna för, en med
järnskenor under medarna
'skodd dröj' kallades denna. Denna
gick lättast då det var mil-
väg (= blidväg). På dröjen var
höl benade två i vard "oken"
då båda kraftiga måltakar
voro nödsakta. Någon skogsav-
verkning fickom inte förrän
på 1840-talet då Nilsson i
Ågård Frskeda etablerade
sig som skogskundlare och
köpte skog runt omkring
sig även i Kullings. Men dess
först sågade man trädet som

Ullman M. 148

frisåldes i Kalmarstad dit man
bröde med lass. Vad som egent-
ligen tjänades av binderna
på skogen var kolningen
vilken vi här skola be-
skriva. Frist tidigt på vintern
fällde man en "dunge"
ett område skog som skulle
vara till kolningen. Denna
* "fälledunge" fälldes så att
träden ligo grenar över
varandra så det blev vissa
korridor emellan men alla
tjogvindar möttes åt. Denna
"fälledunge" låg och vissnade
över sommaren till hösten
då gar bidade upp folk att
ljåga till oss raka då han

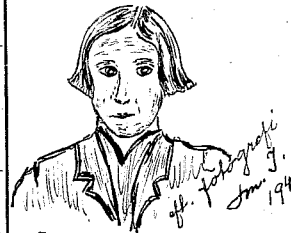
(Lappstaden.)
än.

* Därför
en ordskiftet
kommit i min
hemblogg så
man skall be-
skriva mycken
kök:

"Det kök
som var
en fälle-
dunge"!

Stående borgen, han brukade
passa på då det liknade
till regn eller också när
det ~~metregnade~~ = fint dugg-
regn) berättades så i vår bygd.
Då risat bunnit av vinden
vaktade far själv by sedan
var det ingen vidare chansen.
Sedan bringas stockarna av
och kuros till "kolabotten"
en stor plan, cirka 10 meter
i diameter varietter milan
restes. "Kolabotten" var fin
och ren som en tilltrampad
åker. Men först slogs pilan i jorden
en ~~stort~~ i samma omkrets som
milan skulle gå eller så vitt "kolu-
botten" gick. Då beredde man kal i

stockar vilka man slog fast
på palarna runt omkring,
eller så vitt milan gick. Detta
gjorde att luft skulle komma
in åt milan. Man satte då
en stor stock i mitten den
s. k. "björnen" i denna slogs
att kors cirka femtio centi-
meter från tygen. Med denna
skulle de andra stockarna
vila. Det måste vara en riktig
kolare som skulle resa milan
andra kunde det inte / lepp-
becknarens morfar * Johan Bengt.
son Kalle, Kullbys, var en
riktig kolare. Den enda som
gavs i västern. Han var
född 1824 och dog 1904. Hans hus-



* Johan Bengtson
hade tak-
kopsakar!
Vi kallade man
det på den tiden.
(Se fotografiet!)

en Petromella var komma be-
tydjligt att ha en 'kolabriste'
liksom barnen. När milan var
färdigrest, kallades den. Alla
milan kallades utomgående var-
 efter den 'stebleses' med
jord, som man tog omkring
'kolabotten'. Man måste 'stebles'
gjort med jord så gjort
som spaden kunde ta och
klappa åt det noga så det blev
riktigt fast. Då beredde man
sig att tända milan vilket
man gjorde med snavelsticker
vilka senare blivit förbjudna
i handel. Dessa rev man smut
radmatsbykorna, eller m. a. o.
och några bykorna så hade man

springesticken att tända i samb
'tjari' av tjärlaget ka' vilket
~~brann~~^{brann} överlenskande bra, sedan
blev det till att vaktar milan
både dag och natt. Det kunde
kända var det giss några
dagar att milan visade ten-
dens till att 'kasta' som
man sade, då jag genast
var framme med sin ^{ter} kluck-
ka och klubbade åt milan.
Vidare klubbades milan åt
allt efter som tiden gick så
att hon blev mindre och
mindre till slut. Under tiden
levde jag i "kolahyttan" en
hydda som var uppförd av
träskrädd^{med}, tall och jod till

Träckningsmaterial. Kai br-
lade Polaren intaga sin frida
och h. o. m. tillreda sin enkla
kost om så var. Det blev mesta-
dels "jopsai" och till jopsäcken
stektes i lite glöden och aska
som inte var alltför het
på det att de skulle bli väl-
stekta sällan stektes på den
riktiga glöden eller glöven,
(= glöva) som man sade.

Kai "mila" skulle rivas båda-
des fjädrarna upp både kvin-
nor och män man behövde
passa på att släcka kol
som brunnit vilket de ej fick
göra heller. Det blev ett
brutskande och hett arbete.

* "stark betoning på i för hela Väster"

* I öfverhän-
delse man ~~hade~~
accenten på
a: ch.

Kolen (= ~~köl~~ eller kulan som man
sade i min hembygd släpptes
med vatten men blott litet
vatten släps på så de stöckna
de riktigt. När det var färdigt
färdade man in 'kula' (= kolen
i kulan (= kolaladan en
lida som var byggd för detta
ändamål. Man körde
i kula med en järnkärka
(= järnripsa) som också var gjord
för detta ändamål. Så blev
man kula (= kolen i kulafas
(= fas gjorda eller flitade av
en) stora och rymliga. Då hjälps
des man åt några stycken, och
lägger kolen i ladan. När blev
en del bitar på cirka en halvslan

ACC. N:R. M. 7168:48.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

länga, som inte brunnit ^{ut} riktigt,
i uila. Dessa kolades som igen
och man reste änga en uila.
Då de fjärdiga kolen brunnit så
ludan. ~~Den uila~~ kallades för
'janten' en liten uila som
snart blev fjärdigkolad. Dessa
kol kallades 'jantaköl'.
Då de blev fjärdiga. Det try
minst två veckor att kola
en vanlig uila men 'janten'
kolades ner på ett par dagar.

Ärval kolen skulle man
ligga i ludan tills efter
jul då det blev riktigt släd-
grie så man kunde köra
den till masaguen. När det
gallit snö så vägarna blev farbara

med släde, köide man kolan
till masugnen. Hedtecknarens
konfar köide till Långbo
bruk, Snosjö, med sin kolt.
Det var ungefär en halv-gam-
mal mil dit. Konfar gick
blott se riksdalen "ryssen" *
[ryssen rymde 12 timmar. 163 litar
gick på timman, alltså förstår
man av detta att gästgäster
blev minimala. Hedtecknarens
farfar, Per-Olof Skjerve, f. 1807
d. 1879 köide kolt till Annius
bruk år 1870 och gick 1 riksdalen
och 16 öre i kolt för varje
ryss. Han köide två ryssar åt
gingen. Det var 3 1/2 gammal
mil till Annius bruk, från

* Här var
koltören
inberikat

hans hem. Färjar började kria
kol den 20 ~~februari~~ januari.
Färjar körde sedan den 22,
24, 26, 28, 31 ty den 30:de var
söndag. Den 23, 25, 27, 29, lastade
han kolen ett stycke från
hemmet så det stod gärdigt
körningsdagarna. En kolareys
var en kack gjord av gran-
spolar flätad av vide eller
en. Konans ombud brante
den annars gick den användas.
Denna brining tillgick sålunda,
att ett emblema med tre kronor.
Kronor samt antal inbrändes
i yttreändarna på de slätthåll-
de träslanor vilka yppelens
häckens flätverk och verkade

bestimmande i fråga om kol-
mättets höjd, bredd och längd,
så att all förändring av mättet
var utesluten. Ryssarna sattes
på var sin 'dröj' och en kranja
sattes emellan så att den
eftersta ryssen höll sig efter
Andrigs och var förbundet med
den första. Färfar kröde med
två eller ett par fjorton kvarters
och. Den gingo sig en vinterväg
när man knäpade genom tjuna
by träsk över mossan till
Fusheda varefter man fortsatte
till Källunda och därefter
till Svinne bruk. Alla kol-
bräse följde samma vinter-
väg varför man hjälptes ut att
släpa undan befärliga svårigheter o. s. v.

Rågen som skulle vara till bröd
^{slogs i en ugn} ~~härades~~ på "gällestanga" i stugan
 och ~~torkades~~ väl innan man för till
 kvamen. Havren slogs i den stora
 bakugnen då man bakat bröd i
 annat fall eldade man bakugnen
 direkt för detta ändamål och
 man "slog in" havren i ugnen som
 man sade. Så bakade man i havren
 med ugnsråkan tills den blev
 gyllentbrun, annars blev det inget
 bra mjöl.